

Asia: VN/12128/2019

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi luonnonsuojelulaiksi ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Luonnonsuojelulain lukukohtaiset kommentit

1 luku Yleiset säännökset

Lain valmistelu on ollut erittäin pitkäjänteistä ja monipuolista, ja valmistelussa on ollut mukana laaja edustus eri organisaatioita. Erityisen myönteistä on tieteellisen tiedon ja tutkimuksen aiempaa johdonmukaisempi käyttö lain valmistelun yhteydessä. Prosessi näyttää taanneen tieteellisen tiedon asianmukaisen huomioon ottamisen lain valmistelussa tähän asti.

Ehdotamme yleisiin säännöksiin muutamia täsmennyksiä:

Lakiluonnoksen taustaperusteluissa tuodaan esiin, ettei ole riittävää turvata nykyistä elonkirjoa, vaan monimuotoisuutta on pyrittävä myös aktiivisesti lisäämään. Tämän vuoksi lain tavoitepykälään 1§ on momenttiin 1 lisättävä ”luonnon monimuotoisuuden turvaaminen ja ennallistaminen”. Momentti 4 voidaan tulkita myös niin, että siinä kannustetaan kestäväen käytön lisäämiseen. Oleellisempaa olisi ”luonnonvarojen ja luonnonympäristön käytön kestävyden varmistaminen”.

Pykälässä 2§ olisi syytä määritellä lain suhde myös kalastus- ja metsästyslakiin selkeyttämään metsästettävien ja kalastettavien lajien suojelun vastuita.

Määritelmässä 3§ kohdassa kolme esitetään, että ”Eliölajin suotuisalla suojelutasolla sitä, että laji pystyy pitkällä aikavälillä säilymään elinvoimaisena luontaisissa elinympäristöissään”. Tarkasti ottaen pystyminen kuvaa esimerkiksi geneettistä potentiaalia, joka voi mahdollistaa elinvoimaisuuden. Klassisen 50:500 -säännön mukaan tämän voitaisiin edellyttää tehollisen populaatiokoon säilyttämistä yli 500:ssa, jotta suojelutason voitaisiin olettaa olevan suotuisa. Kirjattu muotoilu on kuitenkin epätasemmalla kuin toivottava: ”Eliölajin suotuisalla suojelutasolla sitä, että laji säilyy pitkällä aikavälillä elinvoimaisena luontaisissa elinympäristöissään”.

Kohdassa 5 jää epäselväksi voiko ihmistoiminta muuttaa eliön geneettisiä ominaisuuksia tiettyyn suuntaan kestävyden puitteissa, jos yleinen monimuotoisuus säilyy. Tarkasti tulkiten momentin perusteella lajin geneettisen monimuotoisuuden heikentäminen on vastoin kestävää käyttöä, mutta tämä on usein mahdoton tavoite geneettisen monimuotoisuuden vähetessä populaatioiden koon laskun tai valikoivan hyödynnyksen myötä. Ongelmallista on, että tämän kaltaista monimuotoisuuden katoamista tapahtuu varsinkin lajeilla, jotka eivät ole luonnonsuojelulain piirissä.

Kohdassa 6 olisi syytä mainita erikseen taimen sekä järvilohi, jotka Suomen EU-liittymisneuvottelujen yhteydessä on tiputettu pois liitteen IV lajeista. Luonnonsuojelulain on koskettava soveltuvin osin myös kaloja.

2 luku Luonnonsuojelun viranomaiset ja muut toimijat

Luontopaneelin perustaminen ja mainitseminen laissa on merkittävä ja tarpeellinen uudistus. Luontopaneelin tehtävistä on tarpeen nostaa esille joitain keskeisiä ja lain tavoitteiden kannalta tärkeitä tehtäviä, jotta paneelin mahdollisuudet lain tavoitteiden turvaamiseksi toteutuvat. Erityisen tärkeää olisi, että paneelilla olisi selvä ja määritelty rooli laissa mainitun biodiversiteettistrategian suunnittelussa, seurannassa ja toteutuksessa. Biodiversiteettistrategia on yksi lakiluonnoksen tärkeimmistä uudistuksista, jolla lain voimassa ollessa voidaan laajapohjaisesti ja uusimpaan tieteellisen tietoon pohjautuen edistää luonnonsuojelulain tavoitteita.

3 luku Luonnonsuojelusuunnittelu

Luvussa tulisi nykyistä selvemmin tuoda esille ne tarpeet ja velvollisuudet, jotka kytkeytyvät lajien ja luontotyyppien seurantaan. Luonnonsuojelusuunnittelu on keskeisesti riippuvainen luotettavista kvantitatiivisista ympäristö- ja seuranta-aineistoista sekä niiden avoimesta saatavuudesta. Tämän tietopohjan vahvistaminen olisi syytä edellyttää lain mukaan myös luonnonsuojelun suunnittelun yhteydessä.

Pykälässä 15 § ei tulisi rajoittaa vapaaehtoista toimenpideohjelmiin perustuvaa suojelua vain valtakunnallisesti tai alueellisesti merkittävien luonnonarvojen edistämiseksi ja turvaamiseksi, sillä myös vähemmän merkittävien alueiden vapaaehtoinen suojelu tukee monimuotoisuustavoitteita sekä esimerkiksi EU:n biodiversiteettistrategian tavoitetta kattavalle aluesuojelulle. Samalla on kuitenkin varmistettava, ettei vapaaehtoista suojelua käytetä väärin (luonnonsuojeluun liittymättömiin) tarkoituksiin tai ilman todennettuja monimuotoisuushyötyjä.

Luonnonsuojeluohjelmilla 16 § olisi syytä voida suojella kansallisesti arvokas luontoarvo myös ilman aluevarauksia, jos alueelliset vastuutoimijat eivät kykene riittäviin suojelupäätöksiin. Esimerkiksi Kuusamon alueen taimenkannat voivat edellyttää kansallista huomiointia, mutta esiintymisalueita ei tarvitse suoraan suojella / ovat jo osin kansallispuistoalueita. Myös tästä syystä luonnonsuojelulain tulee koskea myös vähintään uhanalaisia kaloja ja riistaeläimiä.

4 luku Luonnon monimuotoisuuden suojelun ja hoidon tukeminen

Tämä luku kokonaisuudessaan on merkittävä ja pitää sisällään monia hyviä sekä lain tavoitteiden toteuttamisen kannalta ilmeisen tehokkaita keinoja ja kannustimia. On ensiarvoisen tärkeää, että laissa on otettu huomioon myös erilaiset tukitoimet, joilla lain tavoitteita edistetään.

5 luku Euroopan yhteisön Natura 2000 -verkosto

Ei kommentoitavaa

6 luku Luonnonsuojelualueet

Luonnonsuojelualueiden perustamisen edellytyksissä (44 §) tulisi olla mahdollista perustaa luonnonsuojelualueita myös sellaisille paikoille, joissa tämänhetkiset luontoarvot eivät täytä laissa mainittuja edellytyksiä, mutta joilla on osoitettavissa selvä potentiaali kehittyä ls-lain mukaiset arvot sisältäviksi alueiksi. Tällaisten alueiden perustamisen yhteydessä tulisi kuitenkin edellyttää ekologisesti perusteltu luonnonhoito- tai ennallistamissuunnitelma, jonka noudattaminen olisi ls-alueen perustamisen edellytys. Ehdotamme, että tämän mukainen maininta ja edellytys lisätään 44 § 7:nteen momenttiin tai kirjoitetaan 8:nneksi momentiksi.

Laissa mainittu ehdoton 3000 ha alaraja kansallispuiston perustamiseksi voi asettaa tarpeettomia rajoituksia kansallispuistojen perustamiselle tulevaisuudessa. Koska tällaiselle ehdottomalle rajalle ei ole luonnonsuojelullisia tai ekologisia perusteita, ehdotamme sanamuotoa muutettavaksi ”pääsääntöisesti vähintään 3000 hehtaaria”.

Laissa on pääosin asianmukaisesti turvattu tieteellisen toiminnan luvanvarainen mahdollisuus myös suojelualueilla. Pidämme tätä lain muotoilua tarpeellisena. Laissa on syytä huomioida myös monimuotoisuusarvojen parantamiseen tähtäävän kokeellisen ekologisen tutkimuksen mahdollistaminen.

Pykälän 49 § 20 vuoden rajausta vaikuttaa tarpeettomalta, ja maksimiaika tulisi voida olla esimerkiksi 50 vuotta.

Pykälässä 50 § kohdassa 5 todetaan, että on kiellettyä pyydystää, tappaa tai hätyyttää luonnonvaraisia selkärangattomia eläimiä tai hävittää niiden pesiä eikä pyydystää tai kerätä selkärangattomia eläimiä. Tämä on ristiriidassa poikkeusten ja vapaan kalastusoikeuden kanssa, joten selkärangattomien eläinten kohdalla olisi syytä tarkentaa, että tämä ei koske kaloja. Kuitenkin on kyseenalaista, miksi kaloja tulisi saada vapaasti ja rajoittamattomasti pyytää tiukan suojelun alueilta.

Pykälän 51 § kohdan 4 hyötysienen määrittely on epäselvä. Kohdassa on tarkennettava, koskeeko poikkeus esim. kauppasieniä, yleisesti syötäviä sieniä vai käyttäjän kannalta käyttökelpoisia sieniä.

51 § kohdan 5 yleiskalastusoikeuksien mukainen eli rajoittamaton kalastus ei ole yhteensopiva aluesuojelun tavoitteiden kanssa. Jos Suomessa ei ole ollenkaan kalastamattomia vesiä, ei esimerkiksi tutkimuksen keinoin koskaan voida selvittää kalastuksen vaikutuksia kontrollivesien puuttuessa. Olisi parempi, jos kalastus olisi lähtökohtaisesti kiellettyä, mutta voitaisiin avata yleiskalastusoikeuksien tarkoittamalla tavalla erikseen, esimerkiksi kansallispuistojen säännöissä määritellyissä vesissä. Tämä edellyttäisi muutosta myös kalastuslakiin.

51 § kohdan 11 osalta on epäselvää, voidaanko haavoittunutta riistaeläintä etsiä myös tiukkojen liikkumisrajoitusten mukaisilta alueilta ja tuleeko ilmoitus Metsähallitukselle tehdä ennen liikkumista, liikkumisen aikana vai välittömästi sen jälkeen. ”Viipymättä” on epätarkka ja altis subjektiivisille tulkinnoille.

51 § kohta 4 mahdollistaa kalastamisen, mutta kohdassa ei määritellä, voidaanko suojelualueen sisällä suorittaa kalastonhoitotoimia, kuten kotoperäisten kalalajien istutuksia tai muita kalastonhoitotoimia. Istutustoiminnan määrittely on oleellista esimerkiksi Hossan kansallispuistossa tapahtuvan kalastamisen järjestämiseksi.

Luonnonsuojelualueen rajojen merkitsemisessä (60 §) tulisi nykykäytäntöä paremmin ottaa huomioon ja välttää rajamerkintöjen haitalliset vaikutukset esimerkiksi suojelualueiden maisemallisiin arvioihin tai rajamerkkien aiheuttamaan roskaantumiseen. Erittäin näkyviä, muovisia tiheässä olevia merkintöjä pitäisi välttää. Ajan saatossa rajamerkit vaurioituvat helposti ja huonosti suunnitellusta rajamerkeistä voi muodostua merkittävä roskaantumistekijä.

62 § vaatimus ympäristöministeriön lausunnosta on kohtuuton, jos yksityinen suojelualue on hyvin pieni ja kansalliselta merkitykseltään olematon. Pykälän 49 § mukaisen rauhoitus päätöksen purkamisesta ennen aikaisesti tai jatkamiskäytännöstä ei ole pykäläehdotusta, mutta sellainen olisi tarpeen vastaavasti pykäläparin 48 ja 62 kanssa.

7 luku Luontotyyppien suojelu

Luontotyyppien suojelun painotuksen lisääminen on tärkeä ja erittäin tarpeellinen lisä LS-lain uudistuksessa. Luontotyyppien suojelun avulla voidaan todennäköisesti suojella samalla myös uhanalaisia lajeja ja geneettistä monimuotoisuutta.

Lakiluonnoksessa tulisi kuitenkin selvemmin mainita, miten luontotyyppien uhanalaisarviointia sovelletaan, kun valtioneuvosto määrittelee luontotyyppijä asetuksella suojeltaviksi.

Lain valmistelussa ja soveltamisessa merkittävä puute on se, että yhtymäkohtia ja integraatio muihin luontotyyppien tilaan merkittävästi vaikuttaviin lakeihin ei valmistelun yhteydessä ole voitu rakentaa. Lainsäädännön tehokkuuden ja yhtenäisyyden kannalta olisi ensiarvoisen tärkeää rakentaa muut maankäyttöä säätelevät lait samanaikaisesti LS-lain uudistuksen kanssa.

8 luku Eliölajien suojelu

71 §: Kalastuslain soveltamisalaan kuuluvat kalastuslain 2 § mukaan kaikki kalat, eikä kalastuslaissa eritellä talouslajeja. Suomessa tavataan lukuisa joukko kalalajeja, joilla ei ole taloudellista merkitystä eikä kalastuslain soveltamista näihin voi pitää järkevänä. Uuden luonnonsuojelulain on jatkettava nykyisen luonnonsuojelulain käytäntöä, jossa luonnonsuojelulain soveltamisalaan kuuluvat kalalajit määritellään asetuksella (vrt. asetuksen 160/1997 liite 1). Vaihtoehtoisesti kalastuslakia on muutettava 2 § osalta niin, että synkronia luonnonsuojelutavoitteiden ja luonnonsuojelulain kanssa toteutuu.

Myös kalastettavissa lajeissa on lajeja ja muotoja kuten siian tietyt muodot, järvitaimen, järvilohi ja saimaannieriä, joihin on syytä soveltaa tietyin osin myös luonnonsuojelulakia (ks. 78 §).

On epäselvää, miksi muut suurpedot on mainittu, mutta ahma (*Gulo gulo*) puuttuu listalta. Erityisasemansa vuoksi myös metsäpeuraan olisi syytä soveltaa luonnonsuojelulakia.

Kalastuslain alla on lajeja kuten siika, taimen, järvilohi ja saimaannieriä, joihin olisi syytä soveltuvin osin soveltaa myös luonnonsuojelulakia (ks. 78 §).

72 §: Ensimmäiseen momenttiin olisi syytä lisätä lause: ”Tämän luvun soveltamisalaan kuuluvat kalastuksen yhteydessä pyydetyiksi tulleet kalat on vapautettava, kun näin kohtuullisesti vaati on mahdollista.”

73 §: Olisi pykälää selkeyttävää lisätä kohta 4, jossa suoraan kielletään lintujen valokuvaaminen tai tarkkailu 50 metriä lähempänä havaittua pesää.

77 §: Tällaisia lajeja on myös kalastuslain ja metsästyslain piirissä, mutta kyseiset lait eivät estä näiden uhanalaisten lajien elinympäristöjen tuhoamista. Pykälään tulisi lisätä mahdollisuus säätää asetuksella kalastus- ja metsästyslain soveltamisalan uhanalaisten lajien esiintymispaikkojen suojelusta.

78 §: Kohdassa olisi syytä eksplisiittisesti mahdollistaa myös kalastuslain ja metsästyslain soveltamisalaan kuuluvien lajien määrittely tiukkaa suojelua vaativiksi valtioneuvoston asetuksella.

79 §: Taimenen (tai tiettyjen taimenmuotojen / -kantojen) lisäys luvun lajeihin on oleellista, jotta taimenen elinympäristökunnostuksiin voi saada tukea ja avustusta.

Lukuun tarvitaan uusi pykälä, jossa säädetään, että tunnistettavissa ja nähtävissä oleva lohikalan kutupesä on rauhoitettu, eikä sitä saa häiritä kahlaamalla.

Lukuun tarvitaan uusi pykälä ”Erityisesti suojeltavan eliölajin avustettu geneettinen pelastaminen”, jossa määritellään millä ehdoin ja missä tilanteessa siirtoistutuksin voidaan tukea uhanalaisen, geneettisesti hyvin kapean populaation sopeutumis- ja elinkykyä. Sisältö voisi olla esim. ”Erityisesti suojeltavan eliölajin yksilöitä tai sukuoluja voidaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen päätöksellä siirtää populaatioiden välillä kohdepopulaation geneettisen monimuotoisuuden lisäämiseksi silloin, kun populaation selviäminen on vakavasti vaarantunut ilman geneettisen monimuotoisuuden avustettua lisäämistä. Kalojen siirtoistutuksiin sovelletaan, mitä kalastuslain 8 luvussa säädetään.”

Lukuun olisi tarpeen lisätä uusi pykälä, jossa kielletään vieraslajien ruokinta sekä sellainen luonnonvaraisten eliöiden ruokinta, josta on tieteellisesti osoitettua ekologista tai luonnonsuojelullista haittaa. Luonnonvaraisten eläinten ruokinnasta olisi voitava tarkemmin säätää myös valtioneuvoston asetuksella.

9 luku Vaihdanta, maahantuonti ja maastavienti

Ei kommentoitavaa

10 luku Maiseman suojelu ja hoito sekä luonnonmuistomerkit

Ei kommentoitavaa

11 luku Ekologisen kompensaation toteuttaminen

Ekologisen kompensaation periaate on tärkeä, ja sen tuominen myös LS-lakiin on perusteltua. Kompensaatiomekanismit ja -välineet sekä kompensaation vaikutukset alkavat näkyä kuitenkin vasta, kun ensimmäisiä ennakkotapauksia tulee käsittelyyn. On tärkeää jollain lailla varmistaa, että lain kirjaukset eivät johda sellaisiin jäykkiin käytänteisiin, joiden myötä kompensaatio ei toimitakaan tavoitellulla tavalla. Kompensaation osalta onkin tärkeää, että sen vaikutuksia seurataan ja kompensaation toteutusta voidaan myöhemmin asetuksella muuttaa tai täsmentää, jos menettely osoittautuu epäsopivaksi.

12 luku Alueiden hankinta luonnonsuojelutarkoitukseen ja korvaukset

Ei kommentoitavaa

13 luku Luonnonsuojelun tiedonhallinta ja päätöksistä tiedottaminen

Ei kommentoitavaa

14 luku Luonnonsuojelun valvonta, hallintopakko ja rangaistukset

Ei kommentoitavaa

15 luku Muutoksenhaku

Ei kommentoitavaa

16 luku Voimaantulosäännökset

Ei kommentoitavaa

Huomiot muihin lakeihin ehdotettuihin muutoksiin

Huomiot muutoksista, joita on ehdotettu muihin lakeihin

Ei kommentoitavaa

Luonnonsuojelulain uudistuksen tavoitteiden saavuttaminen

Miten lakiehdotus kokonaisuutena vastaa sille asetettujen tavoitteiden saavuttamiseen?

Laissa on monia hyviä uudistuksia, jotka perustuvat modernin lainsäädännön vaatimuksiin sekä ajantasaiseen tieteelliseen tutkimukseen. Hyviä ja perusteltuja sekä pääosin onnistuneesti muotiltuja lain kohtia ovat toimijoiden selvilläolovelvollisuus, luontotyytit ja lajit mukana arviointien pohjalta, Luontopaneeli, ilmastonmuutos, biodiversiteetistrategia, ekologinen kompensatio, luontotiedon hallinta

Lopputuloksena voisi olla parempi, jos kaikki ympäristöön vaikuttavat lait olisi valmisteltu samalla, jolloin integraatio niiden kesken olisi parempi.

Ilmastonmuutoksen hillintä

Miten näette ilmastonmuutoksen hillinnän luonnonsuojelulain ehdotettuna tavoitteena?

Ilmastonmuutoksen ja myös muiden luonnon dynaamisten muutosten tuominen lakiin on erittäin tarpeellista, mutta samalla sekä ekologisesti että juridisesti haasteellista. Lakiluonnos on kuitenkin pääosin tässä haasteellisessa työssä hyvin onnistunut ja edustaa perusteltua kokonaisuutta myös dynaamisten luonnonilmiöiden huomioimisessa.

Ekologisen kompensaation eli luonnonarvoille aiheutuvien heikennysten hyvittäminen

1) Miten ehdotettavat ekologisen kompensaation säännökset vaikuttavat luonnonsuojelulain tavoitteiden saavuttamiseen?

Viittaamme aiemmin tähän lain kohtaan antamiimme kommentteihin: vaikutus on todennäköisesti myönteinen, mutta mekanismin uutuuden vuoksi vaikeasti ennustettavissa ennen kuin (ennakko)tapauksia alkaa kertyä.

2) Miten ehdotettavat ekologisen kompensaation säännökset vaikuttavat toimialojen suunnittelemiin hankkeisiin?

Ei huomioita

Malminetsintä luonnonsuojelualueilla

Pidättekö tarkoituksenmukaisena rajoittaa malminetsintää luonnonsuojelualueilla

1) ehdotetulla tavalla poistamalla viranomaisen mahdollisuus myöntää lupa malminetsintään valtion luonnonsuojelualueilla?

Pidämme malminetsinnän rajoittamista luonnonsuojelualueilla perusteltuna lain tavoitteiden ja luonnonsuojelun edellytysten kannalta.

2) muulla tavalla (miten)?

-

Muut huomiot

Muita huomioita esityksestä

-

Tikkanen Jukka

Itä-Suomen yliopisto, Metsätieteiden osasto - Lausuntoa valmisteltiin Itä-Suomen yliopiston Luonnontieteiden ja metsätieteiden tiedekunnan Metsätieteiden osastolla ja Ympäristö- ja Biotieteiden laitoksella.